oshirish va qarorlar qabul qilishda ilmiy asoslangan yondashuvni mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-sentyabrdagi PF-5544-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-son Farmoni “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.

5. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934.

6. OECD/Eurostat. Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. 4th ed. – Paris: OECD Publishing, 2018.

7. Solow R.M. A Contribution to the Theory of Economic Growth // The Quarterly Journal of Economics. – 1956. – Vol. 70, No. 1. – P. 65–94.

8. Romer P.M. Endogenous Technological Change // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98, No. 5. – P. S71–S102.

9. Hastie T., Tibshirani R., Friedman J. The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction. 2nd ed. – New York: Springer, 2009.

10. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: W.W. Norton & Company, 2014.

11. WIPO. Global Innovation Index 2023: Innovation in the Face of Uncertainty. – Geneva: World Intellectual Property Organization, 2023.

12. Wooldridge J.M. Introductory Econometrics: A Modern Approach. – Cengage Learning.

13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy veb-sayti: www.stat.uz.

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNI QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR

Abdullayeva Nozima Lutfulla qizi
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali Psixalogiya fakulteti Iqtisodiyot yo‘nalishi 3-kurs talabasi
Ilmiy rahbar: **G‘aybullayev Sarvar O‘ktam o‘g‘li**
Tel: +998-91-890-08-58
Email: abdullayevanozima@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligi, O‘zbekistonda qo‘llanilayotgan moliyaviy va ta’limiy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari hamda ularning 2025–2026-yillardagi natijalari tahlil qilinadi. Asosiy muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: yoshlar tadbirkorligi, iqtisodiy samaradorlik, imtiyozli kredit, bandlik, qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari.

Tadbirkorlik yangi ish o‘rinlari yaratish, innovatsiyalarni joriy etish va daromadlarni oshirishning asosiy omillaridan biridir. O‘zbekistonda 2025-yil 1-yanvar holatiga 14–30 yoshdagi yoshlar soni 9 630 556 nafarni, ya’ni aholining 25,7 foizini tashkil etgan,[9] biroq yaqinda e’lon qilingan tadqiqotga ko‘ra, bu yoshdagilarning 33,2 foizi na ishlaydi, na o‘qiydi (NEET).[10] Shu sababli yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilayotgan mablag‘lar ortib bormoqda va ularning iqtisodiy samaradorligini baholash dolzarb masalaga aylangan. Maqolaning maqsadi — samaradorlik ko‘rsatkichlarini tizimlashtirish, amaldagi mexanizmlarni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va takliflar ishlab chiqish. Qiyosiy-mantiqiy tahlil va rasmiy ma’lumotlar asosida nisbiy ko‘rsatkichlarni hisoblash usullaridan foydalanildi.

J. Shumpeter tadbirkorlikni innovatsiyalarni amalga oshiruvchi faoliyat, P. Druker esa o‘rganish mumkin bo‘lgan tizimli faoliyat deb talqin etgan.[11] W. Baumol tadbirkorlik natijasi rag‘batlar tizimiga bog‘liq ekanini, u mahsuldor yoki mahsuldor bo‘lmagan bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatgan. D. Blanchflower va A. Osvald tadbirkorlikka o‘tish ehtimoli boshlang‘ich kapitalga kirish imkoniyati bilan bog‘liqligini, U. Schoof esa yoshlar uchun asosiy to‘siqlar moliya, ko‘nikma va tajriba yetishmasligi ekanini ta’kidlagan; OECD hisobotlarida moliya, o‘qitish va mentorlikni kompleks taklif etish tavsiya etiladi. Samaradorlik mikro (loyihaning moliyaviy barqarorligi) va makro (bandlik, davlat xarajati birligiga natija) darajada baholanadi. Asosiy ko‘rsatkichlar: yillik qamrov koeffitsienti $Kq = T / Y \times 100\ \%$ (T — yil davomida biznes boshlagan yoshlar, Y — yoshlarning umumiy soni) va bandlik multiplikatori $Kb = J / T$ (J — ish bilan ta’minlanganlar soni).

Huquqiy asos “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonun bilan shakllangan, 2018-yilda esa biznes tashabbuslarini imtiyozli kreditlar orqali moliyalashtiruvchi “Yoshlar – kelajagimiz” davlat dasturi qabul qilingan.[12] 2025-yil 14-fevraldagi qaror bilan Yoshlar ishlari agentligi huzurida 100 million dollar ekvivalentidagi davlat maqsadli jamg‘arma tashkil etildi. 2026-yil fevralida qo‘shimcha 200 million dollar ajratilishi va 7 yilgacha muddatga 15 foizli kredit

[9] O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston aholisining 25,7 foizini yoshlar tashkil etadi. stat.uz, 2025.

[10] O‘zbekistondagi har uchinchi yosh ta’lim va mehnat bozoridan chetda qolmoqda — tadqiqot. Ta’lim xabarlari, talimxabarlari.uz/74456.

[11] Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. Harvard University Press, 1934; Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship. Harper & Row, 1985.

[12] Mustaqilligimizning 35 yilligi: yoshlar hayotida aks etgan 35 yutuq. UzA, uza.uz.

beradigan “Kelajak tadbirkori” dasturi e’lon qilindi, 2026-yil 1-iyundagi 210-son qarorda esa 31 yoshgacha yoshlarga 100 million so‘mgacha imtiyozli kredit nazarda tutildi. Ta’minot sifatida mol-mulk garovi, uchinchi shaxs kafilligi yoki davlat jamg‘armasi kafilligi (kredit summasining 50 foizigacha, 500 million so‘mdan oshmagan miqdorda) qo‘llanadi, kreditga o‘quv kurslari va amaliyot qo‘shiladi.

2025-yilda jamg‘arma 1 300 ta loyihaga imtiyozli kredit ajratib, 3 mingdan ortiq yoshni doimiy ish bilan ta’minlagan; Prezident ma’lumotiga ko‘ra, “Yoshlar biznesi” va “Kelajakka qadam” dasturlari hisobidan 15 ming yosh tadbirkorlikni yo‘lga qo‘ygan va 50 ming kishi ish bilan ta’minlangan. Muallif hisob-kitobiga ko‘ra, qamrov koeffitsienti $15\,000 / 9\,630\,556 \times 100 \approx 0{,}16\,\%$, bandlik multiplikatori dasturlar bo‘yicha $50\,000 / 15\,000 \approx 3{,}3$, jamg‘arma kreditlari bo‘yicha kamida $3\,000 / 1\,300 \approx 2{,}3$. Demak, loyihalar egasidan tashqari ham ish o‘rinlari yaratmoqda, biroq yillik qamrov yoshlar sonining 0,2 foizidan kamini tashkil etadi. Hisob-kitoblar jamlama ma’lumotlarga tayanadi va loyiha darajasidagi ma’lumotlar bilan tasdiqlanishi lozim.

Asosiy muammolar: qamrovning pastligi hamda hududiy va gender nomutanosibligi (NEET darajasi xotin-qizlar va ayrim hududlarda yuqori); mulkka ega bo‘lmagan yoshlar uchun garov va kafillik talablari; ko‘nikmalar yetishmasligi — 2030-yilgacha 20 000 nafar yoshni o‘qitish rejalashtirilgan, bu yoshlar sonining atigi 0,2 foizi;[13] natijalar monitoringining zaifligi (ochiq manbalarda loyihalarning omon qolishi, kreditning qaytishi va bir ish o‘rniga davlat xarajati bo‘yicha ma’lumot uchramadi); institutlar faoliyatining parchalanganligi; Baumol ko‘rsatganidek, imtiyozli mablag‘lar maqsadsiz ishlatilish xavfi.

Takliflar: birinchidan, samaradorlikni baholashning yagona metodologiyasini (qamrov, bandlik multiplikatori, 12–36 oylik omon qolish, kreditning qaytishi, bir ish o‘rniga davlat xarajati) joriy etish va natijalarni yarim yilda bir marta ochiq e’lon qilish; ikkinchidan, moliyalashtirishni bosqichma-bosqich amalga oshirib, kreditni o‘qitish va mentorlik bilan bog‘lash; uchinchidan, kafillik ulushini loyiha xavfiga qarab farqlash va garovsiz yoshlar uchun muqobil baholash mezonlarini (trening natijasi, biznes-reja sifati) qo‘llash; to‘rtinchidan, hududiy va gender yo‘nalishidagi mikrokredit hamda onlayn o‘qitish paketlarini yaratish; beshinchidan, internetdan foydalanish 97,3 foizga yetganini[14] hisobga olib, elektron savdo va IT-xizmatlarni rivojlantirish hamda barcha jarayonlarni yagona raqamli “oyna”ga jamlash; oltinchidan, universitetlar qoshida biznes-inkubatorlar tashkil etish va kredit mablag‘lari sarfini raqamli monitoring qilish.

Yoshlar tadbirkorligi bandlikni oshirish va yoshlarning iqtisodiy faolligini kuchaytirishda samarali yo‘nalish: dasturlar doirasida har bir yosh tadbirkorga o‘rtacha 2,3–3,3 ish o‘rni to‘g‘ri kelgan. Shu bilan birga yillik qamrov yoshlarning 0,2 foizidan kamini tashkil etadi. Samaradorlikni oshirish uchun yagona baholash tizimi, bosqichli moliyalashtirish, ta’minot yukini yengillashtirish va raqamli platformani joriy etish zarur.

[13] Yangi O‘zbekiston yoshlari. UzA, uza.uz/ar/posts/yangi-ozbekiston-yoshlari_904621.
[14] Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumoti. Kun.uz, 14.09.2026, kun.uz/news/2026/09/14.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 14.09.2016, O‘RQ-406-son. https://lex.uz
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-fevraldagi “Yoshlar tadbirkorligini hamda ularning bandligini ta’minlashga qaratilgan biznes loyihalarni qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 1-iyundagi “Tadbirkorlik loyihalarini qo‘llab-quvvatlash orqali yoshlar bandligini ta’minlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 210-son qarori.
4. Baumol W.J. Entrepreneurship: Productive, Unproductive, and Destructive // Journal of Political Economy. — 1990. — Vol. 98, No. 5. — P. 893–921.
5. Blanchflower D.G., Oswald A.J. What Makes an Entrepreneur? // Journal of Labor Economics. — 1998. — Vol. 16, No. 1. — P. 26–60.
6. Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship. — New York: Harper & Row, 1985.
7. OECD/European Commission. The Missing Entrepreneurs 2019. — Paris: OECD Publishing, 2019.
8. Schoof U. Stimulating Youth Entrepreneurship. ILO SEED Working Paper No. 76. — Geneva: ILO, 2006.
9. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. — Cambridge (MA): Harvard University Press, 1934.
10. Sarvar O'ktam o'g G. et al. SYSTEMATIC-SITUATION APPROACH IN MANAGEMENT //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 11. – C. 999-1008.
11. Sarvar G. AHOLI ISTE’MOL DARAJASI SAMARADORLIGINI IQTISODIY STATISTIK BAHOLASH //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2023. – C. 130-136.

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O‘RNI VA UNI QO‘LLAB-QUVVATLASH ISTIQBOLLARI

Nimatullayeva Ruxshona
Saitov Sirojiddin
Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universitetining Jizzax filiali
Psixologiya fakulteti Iqtisodiyot yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Yangi O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda yoshlar tadbirkorligining ahamiyati, yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirish omillari hamda mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish masalalari o‘rganiladi. Yoshlar tadbirkorligi yangi ish o‘rinlari yaratish, oilalar daromadini oshirish, hududlarda xizmatlar va ishlab chiqarishni rivojlantirish, innovatsion g‘oyalarni amaliyotga joriy etishda muhim omil sifatida tahlil qilinadi. Shuningdek,